

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

На сьогодні в Україні гостро стоїть питання вирішення проблем фінансування дефіциту місцевих бюджетів, що пов'язане, перш за все, з відсутністю досконалого механізму регулювання міжбюджетних відносин у країні та ефективної бази формування дохідної частини регіональних бюджетів. Гострота проблеми зумовлена незабезпеченістю місцевих бюджетів в Україні фінансовими ресурсами, їх неспроможністю надати мінімальний рівень державних послуг. Тому на меті роботи – за допомогою аналізу динаміки та регресійних моделей виявити залежність між зведеними доходами, податковими доходами та трансфертами.

Дослідження проводилося з використанням програмного продукту Gretl, що є міжплатформеним програмним пакетом для економетричного аналізу, написаним мовою програмування С.

За даними офіційного сайту проекту OpenBudget (<https://www.openbudget.in.ua>) для кожної області Півдня України побудовано 4 типи моделей:

- тип 1. Залежність зведених доходів від податкових надходжень (моделі 1, 5, 9, 13);
- тип 2. Залежність зведених доходів від трансфертів (моделі 2, 6, 10, 14);
- тип 3. Залежність трансфертів від податкових доходів (моделі 3, 7, 11, 15);
- тип 4. Залежність зведених доходів від трансфертів та податкових доходів (моделі 4, 8, 12, 16).

Виявилося, що по областях моделі першого та третього типу є неадекватними через низьке значення R^2 (менше 34%). Моделі другого та четвертого типу є адекватними і мають R^2 наближений до одиниці. Отже по всім областям моделі 1 та 3 типів не можуть бути використані для прогнозування через високу середню абсолютну відсоткову похибку (значення в діапазоні 12-51%). Моделі 2 та 4 типу є адекватними - середня абсолютна відсоткова похибка в діапазоні 0.5-9%. Останнє дає можливість стверджувати, що динаміка зведених доходів значно залежить від трансфертів і майже не залежить від податкових надходжень, якщо розглядати парну регресію. Тому далі наведемо моделі четвертого типу, що рекомендовано використовувати для прогнозування. В дужках вказано стандартні похибки для відповідних коефіцієнтів моделей, обсяг вибірки $T = 34$.

¹ студент групи КНТ-810м, НУ «Запорізька політехніка»

² професор кафедри САОМ, НУ «Запорізька політехніка», д. е. н.

Модель 4 ($R^2 = 0,997$)

$$\begin{aligned} \text{^Zaporizhia_region} = & \\ = 3,10e+07 + 1,02 * \text{Zaporizhia_region_tax} + 1,03 * \text{Zaporizhia_region_transfer} & \\ (3,93e+07) \quad (0,0327) & \quad (0,00954) \end{aligned}$$

Модель 8 ($R^2 = 0,998$)

$$\begin{aligned} \text{^Mykolaiv_region} = & \\ = 1,24e+07 + 1,06 * \text{Mykolaiv_region_tax} + 1,03 * \text{Mykolaiv_region_transfer} & \\ (1,91e+07) \quad (0,0257) & \quad (0,00823) \end{aligned}$$

Модель 12 ($R^2 = 0,992$)

$$\begin{aligned} \text{^Odessa_region} = & \\ = -3,83e+07 + 1,11 * \text{Odessa_region_tax} + 1,04 * \text{Odessa_region_transfer} & \\ (6,86e+07) \quad (0,0431) & \quad (0,0177) \end{aligned}$$

Модель 16 ($R^2 = 0,998$)

$$\begin{aligned} \text{^Kherson_region} = & \\ = 6,73e+06 + 1,08 * \text{Kherson_region_tax} + 1,02 * \text{Kherson_region_transfer} & \\ (1,76e+07) \quad (0,0323) & \quad (0,00759) \end{aligned}$$

Висновки

Ефективність та масштаби діяльності місцевих органів в сфері надання суспільних послуг, головним чином, залежать від стану фінансів місцевих органів самоврядування. Діяльність місцевих органів самоврядування у сфері надання суспільних послуг за рахунок саме дохідної частини їх бюджетів є однією з форм регулювання економічного і соціального розвитку країни. Основним джерелом доходів місцевого бюджету є податки. З побудованих моделей в Gretl зрозуміло, що вони мають важливе значення але не визначають динаміку зведених доходів. Подібні результати свідчать про неспроможність місцевої влади достатньо спиратися на власні ресурси для вирішення нагальних проблем. Проте, помітна тенденція на зростання податкових доходів. Підвищення ролі податків і збільшення частини доходу за їх рахунок є головним напрямом зміцнення місцевих бюджетів, розширення їх фінансової автономії, а ефективне використання доходів місцевих бюджетів, в свою чергу, є важливим інструментом зміцнення всієї фінансової та економічної системи України.

Побудовані в Gretl моделі залежності зведених бюджетів від трансфертів свідчать про їх вагомий, але недостатній вплив для пояснення змін в динаміці зведених доходів, в цілому. Лише моделі з врахування доходів та трансфертів одночасно, пояснюють динаміку повною мірою. Нажаль рух трансфертів є нестабільним та залежить від загальних державних програм та субвенції, що не дозволяє отримувати точні прогнози. Подібні показники свідчать про сильну залежність від трансфертів, яка по суті ускладнює та уповільнює планування та реалізацію основних та додаткових проєктів місцевої влади.